

ΝΕΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

16

1922

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

ÉDITIONS
BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΟΗ' κατάλοιπον τοῦ Λάμπρου περιέχει τὸ γνωστὸν «περὶ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας» ἔργον ἀντιγραφὲν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 66 φ. 222 ἐ κώδικος τῆς ἐν Ἀθωνι μονῆς τοῦ Καρακάλου. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει ἐκδοθῆ τύποις ἐν τῷ Κωδινῷ τοῦ Bekker (σ 30 ἐ) καὶ ἐν τῇ πετρολογίᾳ Migne (τομ. 157 σ. 614 ε) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας».

Ὡς γνωστὸν τὸ ἔργον τοῦτο σώζεται εἰς πλείστους κώδικας τῶν ὁποίων τὸ κείμενον ἐνίοτε παραλλάσσει ἀρκούντως. Περὶ τῶν παραλλαγῶν τούτων καὶ καθόλου τοῦ κειμένου τῆς περὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας διηγήσεως παρέσχεν ἡμῖν ἀρκούσας εἰδήσεις ὁ Th. Preger ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ «Die Erzählung von Bau der Hagia Sophia» τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift (τομ. 10. 1901 σ. 455 ἐ). Τὸ κείμενον τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ἐκδεδωμένον κείμενον δεικνύει πλείστας διαφορὰς ἀξίας λόγου καὶ προσοχῆς. Ἄλλαχοῦ εἶνε συντομώτερον τοῦ ἐκδεδωμένου κειμένου, ἄλλαχοῦ ἐκτενέστερον, πολλαχοῦ δὲ περιέχει προσθήκας μὴ ὑπαρχούσας ἐν τῷ ἐκδομένῳ κειμένῳ, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ παραλείψει. Καὶ ὅπου δὲ τὰ δύο κείμενα συμπίπτουσι διαφέρουσι σχεδὸν πανταχοῦ γλωσσικῶς, ἢ γλῶσσα τοῦ ἡμετέρου κειμένου εἶνε ὀμαλωτέρα καὶ ἀπλουστέρα καὶ ὀλιγώτερον ἐπιτετηδευμένη τῆς γλώσσης τοῦ ἐκδεδωμένου κειμένου. Αἱ διαφοραὶ α἗ται, αἱ παρατηρούμεναι μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου κειμένου καὶ τοῦ ἐκδεδωμένου εἶνε ἀρκούσαι ὥστε νὰ δικαιολογῆται καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ ἡμετέρου κειμένου, ὅπερ πιθανώτατα ἔνεκα τῶν διαφορῶν τούτων ἀντιγραφῶν ὁ Λάμπρος, ἐστὶς δὲν ἦτο δυνατόν ἀντιγράφων τὸ κείμενον.

τοῦτο, τὸ τοσοῦτον γνωστὸν, νὰ ἐνόμιζεν ὅτι πρόκειται περὶ ἀνεκδότου ἔργου ¹.

Κ. Ι. Δ.

**Περὶ τῆς οἰκοδομίας τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ
μεγάλης ἐκκλησίας**

Ταύτην τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν, τὴν νῦν ὀνομαζομένην ἁγίαν Σοφίαν, πρῶτον μὲν ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος δρομικὴν, ὁμοίαν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου, καὶ τοῦ ἁγίου Ἀκακίου. Καὶ πληρώσας αὐτὴν ἔσκησε στήλας πολλὰς. Καὶ διήρκεσε τὸ τοιοῦτον κτίσμα χρόνους οὐκ ἐν δε τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Κων]πόλει γενομένῃ, στασιάζσαντες οἱ Ἀριανοί, κατέφλεξαν τὴν στέγην τῆς τοιαύτης ἐκκλησίας. Νεκτάριος δὲ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἐκαθέζετο ἐν τῇ ἁγίᾳ Εἰρήνῃ, τῇ παλαιᾷ, ἣν καὶ αὐτὴν ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Διήλθωσαν δὲ χρόνοι δύο καὶ ἕστατο ἀσκεπής· ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος προσέταξε Ρουφίνῳ τῷ μαγίστρῳ καὶ ἐστέγασεν αὐτὴν διὰ κυλινδρικῶν μαρμάρων. Ἐν δὲ τῷ ε' ἔτει τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν σφαγὴν ἐν τῷ ἰππικῷ· λέ' γὰρ χιλιάδες ἐκείσε ἀνηρέθησαν διὰ τὸ ἀναγορευθῆναι ὑπὸ τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν ἵπατον καὶ πατρίκιον μέρους βενέτων. Ἐν γοῦν τῷ πέμπτῳ ἔτει ὡς εἴρηται τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας ἐνέπνευσεν ὁ Θεὸς εἰς διάνοιαν αὐτοῦ ἀνοικοδομησαί [φ. 222 β] ναόν, οἷος οὐκ ἐκτίσθη ἀπὸ Ἀδάμ. Ἐγραψε γοῦν τοῖς στρατηγοῖς καὶ σατράπαις, κριταῖς καὶ φορολόγοις ἀπὸ τῶν θεμάτων ἀπάντων ἐρευνᾶν αὐτοὺς πανταχόθεν, ὅπως εὐρήσωσι κίονάς τε καὶ συστημάτια, στήθεά τε καὶ ἀδάκια καὶ καγκελοθυρίδια καὶ τὴν λοιπὴν ὕλην· πάντες δὲ οἱ ὑπ' αὐτοῦ

1. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἀντεγράφη κατὰ τὸ 1895 ὑπὸ τῶν παρακολουθούντων τὸν Λάμπρον καὶ ἔπειτα ἐπεθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Λάμπρου. Ἴδου τί σημειοῦται ἐν τέλει.

• Ἐν Μονῇ Καρακάλλου 28 Ἰουλίου 1895

Β. Α. Καργαδούρης

Α. Ἀδαμαντίου

Σ. Κουγέας

Παραβεβλημένον

Σ. Λάμπρος.

ἔρισθέντες εὐρόντες ἀπὸ εἰδωλικῶν ναῶν καὶ παλαιῶν λουτρῶν καὶ οἰ-
 κων καὶ συναγαγόντες ἔπεμψαν τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ διὰ σχεδίων
 ἀπὸ παντὸς θέματος, ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, βορρᾶ τε καὶ νότου καὶ
 τῶν νήσων πασῶν. Καὶ τοῦς μὲν ὀκτώ κίονας τοῦς Ῥωμαϊκοῦς, καθὼς
 φησὶ Πλούταρχος ὁσεκρήτις Ἰουστινιανῷ, συνή τις ἀπέστειλεν ἀπὸ Ῥώ-
 μης ὀνόματι Μορχία· εἶχε δὲ αὐτοῦς εἰς προίκα αὐτῆς· ἴσταντο δὲ ἐν
 τῇ Ῥώμῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἡλίου, τὸν κτισθέντα παρὰ Αὐρηλιανοῦ τοῦ
 βασιλέως τῆς προζόντες ἑαυτὸν τοῖς Πέρσαις. Τοῦς δὲ ὀκτὼ πρασίνοὺς
 τοῦς ἀξιοθαυμάστους εἰσεκόμισε Κωνσταντῖνος στρατηγὸς ἀπὸ Ἐφέσου
 λελατομημένους ὀμφυτέρως. Ἡ δὲ προειρημένη Μορχία ἐγράψε τῷ βα-
 σιλεῖ ὅτι ἀπέστειλα κίονας ἰσομήκεις, ἰσαπλάτους, ἰσοσπυρίους. Τοῦς δὲ
 λοιποῦς κίονας τοῦς μὲν ἀπὸ Κυζίκου, τοῦς δὲ ἀπὸ Τρωάδος ἄλλους
 δὲ [φ. 223α] ἀπὸ τῶν Κυκλάδων νήσων οἱ ἄρχοντες τῷ βασιλεῖ ἐξέπεμψαν·
 ὁμοίως καὶ τὴν λοιπὴν ὕλτην ἀπέθεντο. Ἡ δὲ πᾶσα ὕλη, συνήχθη ἐπτά
 ἔτη πρὸς τῷ ἡμίσει, τῷ δὲ ἑωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤρξατο
 Ἰουστινιανὸς κατολύειν ὡς εἴρηται τὸν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντι-
 νου κτισθέντα ναόν. Καὶ τὴν ὕλτην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθετο· οὐδὲ γὰρ εἶχε
 χρεῖαν αὐτῆς διὰ τὸ πολλὴν καὶ ἄπειρον ὕλτην ἐτοιμάσαι. Ἠρξατο δὲ ἐξω-
 νεῖσθαι καὶ οἰκήματα τῶν ἐκείσε πλησιαζόντων· καὶ πρῶτον χήρας τινὸς
 γυναικὸς ὀνόματι Ἄννης τὰ οἰκήματα ἀπετιμήθησαν εἰς νομίματα λίτρας
 πε'. Ἐκείνης δὲ μὴ βουλομένης ταῦτα πωλῆσαι ἀπέστειλε πρὸς αὐτὴν ὁ
 βασιλεὺς πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ εἰς ἰκεσίαν καὶ οὐδὲν ἔγνω.
 Εἶτα παραγενόμενος ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἐξεῖβη οὐτῆς· ἡ δὲ θεασαμένη,
 τὸν βασιλέα προσέπεσεν αὐτῷ δεομένη καὶ λέγουσα, τίμημα οὐ θέλω
 λαβεῖν εἰς τὰ οἰκήματά μου, εἰς δὲ τὸν ναὸν ὃν βούλει κτίσαι, αἰτοῦ-
 μαί σε ἵνα ἔχω κάγῳ μισθὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ ταφῷ πλη-
 σίον τῶν οἰκημάτων μου. Καὶ ὑπέσχετο αὐτῇ ὁ βασιλεὺς παρῆναι αὐ-
 τὴν ἐκείσε μετὰ τὴν τοῦ ναοῦ ἐκπλήρωσιν καὶ μνημονεῖσθαι διτηνεκῶς
 ὡς ἴδιον κτῆμα δεῦσαν· ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν οἰκημάτων αὐτῆς τὸ σκευὸς
 [φ. 223 β] φυλάκιον ὄλον, τὸ ὀνομαζόμενον ἄγιον φρέαρ καὶ τὸ ἄγιον
 θυσιαστήριον ὄλον. Καὶ ὁ τόπος τοῦ ἄμβωνος καὶ ἕως τοῦ μέσου τοῦ
 ναοῦ ὑπῆρχεν ὀστιαρίου τινὸς εὐνοῦχου οἰκήματα ὀνόματι Ἀντιόχου,
 ἅπερ ἀπετιμήθησαν λίτρας δέκα ὀκτώ. Δυσχεραίνοντος δὲ αὐτοῦ μὴ
 βουλομένου πωλῆσαι αὐτὰ φιλοδίκαιος ὢν ὁ βασιλεὺς καὶ μὴ θέλων
 ἀδικῆσαι τινα ἰθύμει ἀθημονῶν τί πράξει· Στρατήγιος δὲ ὁ μάγιστρος
 καὶ ὁ τῶν βασιλικῶν χρημάτων φύλαξ καὶ τοῦ βασιλέως ἀδελφοποιτη-
 τὸς ὑπισχνεῖτο τῷ βασιλεῖ διοικῆσαι τοῦτο διὰ μηχανῆς. Τὸν δὲ ῥη-

θέντα ἐστίαριον φιλιππόδρομον ὄντα καθείρξεν ὁ μάγιστρος ἐν φρουρᾷ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἵππικοῦ. Ὁ δὲ ἤρξατο κράζειν ἀπὸ τῆς εἰρηκτῆς καὶ λέγειν θεάσομαι τὸ ἵππικόν καὶ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως ποιήσω. Ἦγαγον οὖν αὐτὸν ἐν τῷ στόματι τοῦ καθίσματος ἐν ᾧ στέφεται ὁ βασιλεύς καὶ ἐκεῖσε ἐποίησε τὴν διάπραξιν ὑπογράφαντος τοῦ κοιαιστέρος καὶ τῆς συγκλήτου πάσης πρὸ τοῦ τοῦς ἵππους γυμνάσαι· τύπος γὰρ ἦν ἐκ παλαιού, ὡς ἡνίκα ἀνήρχετο ἐν τῷ καθίσματι, ἔτρεχον οἱ ἡνιοχευτικοὶ ἵπποι· διότι τότε ἤρτησαν εἰς τὴν πρᾶσιν τοῦ εὐνούχου μέχρι τῆς σήμερον, ἀργῶς ἐξέρχονται τὰ ἡνιοχευτικὰ ἄρματα τῶν ἵππων [φ. 224 α]. Τὸ δὲ δεξιὸν μέρος τοῦ γυναικίτου ἕως τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Βασιλείου ὑπῆρχε Ξενοφώντος τινὸς τὴν τέχνην βασιλισκαρίου, ὡς θέλων ἐξιωνηθῆναι τὰ οἰκήματα αὐτοῦ ἠτήσατο τὸν βασιλέα μὴ μόνον τίμημα λαβεῖν διπλοῦν ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἵππικοῦ προσκυνηται καὶ τιμᾶται παρὰ τῶν ἡνιόχων. Τῶν δὲ δημοτῶν καὶ πάσης τῆς συγκλήτου εἰπόντων τῷ βασιλεῖ οὐκ ἔξεστι προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως εἰ μὴ μόνον τὸν βασιλέα, προσέταξεν ὁ βασιλεύς πρὸς γέλωτα καθεζόμενον εἰ ὑπιθῆεν προσκυνεῖσθαι αὐτὸν μέσον τῶν καγκέλων πρὸ τοῦ ἀναστῆναι τοῦς ἡνιόχους ἐπὶ τῶν ἄρματιον. Καὶ τοῦτο διήρκεσεν ἕως τῶν ἡμερῶν τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως καὶ πορφυρογεννήτου κυροῦ Βασιλείου· οὕτως γὰρ σεπτὰς εἰκόνας ἔστησε προσκυνεῖσθαι τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ τοῦ τιμίου Προδρόμου· οὕτως προσκυνεῖτο ὁ ρηθεὶς χλαμίδα λευκὴν ἡμφιεσμένος ἐκ δύσσου, καὶ ἄρχων τῶν καταχθονίων ὠνομάζετο. Τὸ δὲ εὐώνυμον μέρος ἀπὸ ἄλλοθεν καὶ μέχρι τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Ἰρηγορίου καὶ ἐκ τοῦ ναοῦ μέρος τι ὑπῆρχον οἰκήματα εὐνούχου τινὸς Χαρίτωνος τὸ ἐπίκλην Χηνόποδος. Καὶ μετ'εὐχαριστίας δέδωκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ ἐπὶ διπλῷ τιμήματι. Τὸ δὲ ἐπίπεδον [φ. 224 β] τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτήρ καὶ οἱ νάρθηκες καὶ τὰ περὶ αὐτῶν οἶκος ἦν Δαμιανοῦ πατρικίου Σελευκίας, ὅτινα ἀπετιμήθησαν λίτρας Γ' καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης καὶ αὐτὸς δέδωκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ. Ὁ γοῦν βασιλεύς καταμετρήσας τὸν τόπον καὶ εὐρῶν στεφανοῖαν πέτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ μέχρι τῆς κάτω ἀψίδος ἐθεμελίωσε γύρωθεν τὰ βάθρα τοῦ μεγάλου λουτροῦ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀψίδος καὶ μέχρι τῶν τεσσάρων ναρθήκων εὗρε τόπον ἀλσώδη καὶ χαῦνον καὶ ἐθεμελίωσε. Ἀρξάμενος δὲ κτίζειν τὰ θεμέλια προσεκαλέσατο Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην καὶ ἐποίησε τὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησιῶν εὐχὴν. Καὶ τότε ὁ βασιλεύς Ἰουστινιανὸς χερσὶν οἰκείαις λαβὼν τὸ ὄστρακον σὺν τῇ ἀσβέστῃ καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐχαριστήσας τῷ τῶν ὅλων Θεῷ,

ἔβαλεν εἰς τὸ θεμέλιον πρῶτος πάντων. Πρὸ δὲ τῆς τοῦ ναοῦ κτίσεως ἕτερον χρυσοφόρον εὐκτῆριον κατεσκεύασε περικαλλῆ οἶκον κυκλικὸν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὅπερ ἐστὶ πλησίον τοῦ ὠρολογείου, ἤγουν τὸ καλούμενον βαπτιστήριον, καὶ πρὸς τὸ ἐκείσε παραμένειν μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐταῦ, πολλάκις δὲ καὶ ἐσθίειν· τότε γὰρ καὶ τὰ διαβατικά ἔκτισε τὰ ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς ἐκκλησίας διήκοντα καὶ μὴ ὕρῃται παρὰ τῶν πολλῶν πρὸς τὸ παρίστασθαι τῇ οἰκοδομῇ καὶ τὴν [φ. 225 α] ἀρμόζουσιν ποιεῖσθαι διάταξιν. Ἰπῆρχον δὲ τεχνίται μακίστορας ῥέχοντες ἕκαστος αὐτῶν ἀνὰ ἑκάτον προσχειριάρχους, ὡς εἶναι ὁμοῦ χιλιάδες δέκα· καὶ οἱ μὲν εἰς τοῦ θεξίου μέρος ἀπήρξαντο οἱ δὲ ἕτεροι τοῦ εὐωνύμου διὰ τὸ μετὰ προυδῆς καὶ ἔριδος ταχέως τὸ ἔργον ἀνύεσθαι. Τὸ δὲ τοῦ ναοῦ σχῆμα ἄγγελος ὑπέδειξε κατ' ὄναρ τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ καὶ ὁ πρωτοοικοδόμος μηχανικὸς καὶ πολλῆς φρονήσεως γέμων καὶ εἰς τὸ ἀνεγείρειν ναοὺς ἐπιτήδειος. Ἢ δὲ κριθὴ ἴστατο βράζουσα εἰς κακάθους παμμεγέθεις καὶ τὸν χυλὸν αὐτῆς ἔμιγνυον τῷ ὀστράκῳ καὶ τῷ ἄσβεστῳ ἀντὶ ὕδατος· ὁ γὰρ τοιοῦτος χυλὸς ὑπάρχει γλίστρος καὶ μιξώδης καὶ κολλητικὸς· ὁμοίως καὶ τῶν ἰτεῶν τὸν φλοιὸν κατατέμνοντες ἐνέβαλλον ἐν ταῖς κακάθοις ἅμα ταῖς κριθαῖς καὶ ἐποίουν μάζας τετραγώνους ἀνὰ πήχεις πεντήκοντα τὸ μήκος καὶ πεντήκοντα τὸ πλάτος καὶ εἴκοσι τὸ πάχος, καὶ ἐτίθουν εἰς εἰς τοὺς θεμελίους. Οὔτε δὲ θερμὸν τοῦτο ἐποίουν οὔτε πάλιν ψυχρὸν ἀλλὰ χλιαρὸν διὰ τὸ εἶναι κολλητικὸν καὶ ἐπάνω τῆς μάζας ἐτίθουν λίθους εὐμεγέθεις ἰσοπλάτους καὶ ἰσομήκεις· καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτάς τότε δίκην σιδήρου κρατούσας. Εἰς πήχεις δὲ δύο τοῦ θεμελίου ὑψωθέντος, ἐξωδιάσθησαν χρυσοῦ [φ. 225 β] κεντηνάρια οὐβ ὡς φησὶ ὁ προσηρημένος ποιητής, ὁ καὶ τὴν ἔξοδον ἀπογραφόμενος. Μιλιαρίσια δὲ ἀργύρια διεκομίζοντο ἀπὸ τοῦ παλατίου καθ' ἑκάστην καὶ ἕμιστον εἰς τὸν χοῦν καὶ ἔχυναν εἰς τὸ ὠρολογεῖον καὶ περίε τῶν κτισμάτων. Καὶ ἦν ἰκα ἡσύχαζον οἱ ἐργαζόμενοι ὀφείας γενομένης καὶ ἔμελλον ὑποχωρεῖν ἀνερευνῶντες ἕκαστος αὐτὸν τὸν χοῦν διάφορα εὔρισκε ἀργύρια καὶ ἀπῆει χαίρων. Ἔτερα δὲ ἀργύρια ἀπέκειντο εἰς τὸ ὠρολογεῖον καὶ ὄσοι ἀνεβίβαζον λίθους ἢ ἄσβεστον, κατ' ἔλευσιν αὐτῶν κατὰ μίαν ἑκάστην φορὰν ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ ἐδίδοτο αὐτοῖς ἀνὰ ἀργύριον διὰ τὸ μὴ ἀκηδιᾶσαι τινα καὶ βλασφημῆσαι. Εἰς δὲ τῶν βασταζόντων λίθους ἀγανακτήσας καὶ στενάχας, εὐθὺς εἰς τὴν γῆν κατηνέχθη καὶ συνετρίβη. Τῶν δὲ πινσῶν ὑψωθέντων καὶ τῶν μεγάλων κίωνων τῶν Ῥωμαίων τε καὶ τῶν πράσινων σταθέντων, ὁ βασιλεὺς τὸ δειλινὸν οὐκ ἐκάθευδεν, ἀλλ' εἰ-

χεν πολλὴν σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὸ περιέναι καὶ ὄραν τοὺς τε
 λιθοξόους καὶ λατόμοὺς καὶ οἰκοδόμους μετὰ Τρωίλου κουβικουλαρίου
 αὐτοῦ· τὴν δὲ ἐξοδὸν κατεΐχεν Στρατήγιος ὁ ἀδελφοποιητὸς τοῦ βασι-
 λέως, ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Προστάξαι δὲ αὐτῷ ὁ βασι-
 λεὺς ἔσω τῶν μισθῶν αὐτῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δις τῆς ἐβδομά-
 δος εὐεργετῆσαι αὐτοὺς [φ. 226α]. Ὅσακις δὲ ἤρχετο εἰς θεωρίαν ὁ βασιλεὺς,
 ἡμφιέννυτο λευκὴν καὶ φοιτῆν ὀθόνην καὶ σουδάριον ἀμυδρὸν εἶχεν ἐν τῇ κε-
 φαλῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔφερε ράβδον. Ἀνεγείραντες δὲ τὰς ἀψίδας τῶν
 ἐμβόλων τῶν γυναικιῶν καὶ ταύτας στεγάσαντες, προστάξει Στρατηγίου,
 ἡμέρας αὐθαίτου, ἡμέρας τρίτης, ἐξῆλθον οἵ τεχνίται καὶ πάντες οἱ ἐργάται εἰς
 ἄριστον· κτερχόμενος δὲ ὁ προρρηθεὶς πρωτοοικοδόμος Ἰγνάτιος κατέ-
 λειψε τὸν οὐρανὸν αὐτοῦ ἄνω εἰς τὸ δεξιὸν μέρος ἔνθα ἔκτιζον πρὸς τὸ φυ-
 λάσσειν τὰ οἰκοδομικὰ ἐργαλεῖα· ὁ δὲ παῖς ἦν ἐτῶν ὡσεὶ ιε'. Καθεζο-
 μένου γοῦν τοῦ παιδὸς ἐκείσε ἐφάνη αὐτῷ εὐνοῦχος τις λαμπρὰν
 ἐσθῆτα ἡμφιεσμένος ὡραῖος τῷ εἶδει ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ παλατίου πεμ-
 φθεὶς καὶ λέγει αὐτῷ τίνος χάριν οὐκ ἐκπληροῦσι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ
 τάχιστα οἱ κἀμνοντες αὐτό, ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτό ἀπῆλθον ἐσθίειν.
 Ὁ δὲ παῖς λέγει αὐτῷ ὅτι κύριέ μου ταχέως ἐρχόνται. Λέγει ὁ εὐνοῦ-
 χος· οὐχί, ἀλλ' ἀπελθὼν λάλησον αὐτοῖς· σπεύδω γὰρ τὴν τούτου ἐκ-
 πλήρωσιν. Τοῦ δὲ παιδὸς ἀντιλέγοντος μὴ δύνασθαι καταλιπεῖν τὰ ἐρ-
 γαλεῖα, ἵνα μὴ ἀπώληται τι ἐξ αὐτῶν, ἔφη αὐτῷ ἐκεῖνος· ἀπελθε ταχέως
 καὶ λάλησον αὐτοῖς ὅπως ἔλθωσιν καὶ ἐγὼ [φ. 226β] ὁμνυμί σοι τέ-
 κνον, ὅτι μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν τὴν νῦν κτιζομένην ἧτις ἐστὶν ὁ λόγος
 τοῦ θεοῦ, οὐ μὴ ὑποχωρήσω τῶν ἐνταῦθα ἕως οὐ ὑποστρέψης. Καὶ
 ταῦτα ἀκουσας ὁ παῖς ἐπορεύθη δρομικῶς καὶ εὐρὼν τὸν πατέρα αὐ-
 τοῦ Ἰγνάτιον ἐξηγήσατο αὐτῷ ταῦτα· καὶ αὐτὸς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς βα-
 σιλέα εἰς τὸ ἐκείσε τοῦ Προδρόμου εὐκτήριον τότε ἐσθίοντα. Ὁ δὲ
 βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα παρὰ τοῦ παιδὸς προσεκαλέσατο πάντας τοὺς
 εὐνοῦχους αὐτοῦ καὶ ὑπέδεικνυσεν αὐτῷ ἕνα ἕκαστον λέγων μὴ οὗτός
 ἐστίν; Ὁ δὲ παῖς φησὶ μηδὲνα ἐξ αὐτῶν εἶναι ὅμοιον ἐκεῖνου τοῦ εὐ-
 νοῦχου. Ὡς δὲ λευκοφόρον αὐτὸν εἶναι καὶ ἐκ τῶν παρειῶν αὐτοῦ πῦρ
 ἐκπορεύεσθαι ἔφη ὁ παῖς, ἔγνω ὁ βασιλεὺς ἄγγελον Κυρίου εἶναι καὶ
 ἐδόξασε τὸν θεὸν καὶ ἐχάρη χαρὰν ἀνεκκλήτητον ὅτι εὐδοκεῖ ὁ θεὸς
 εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ μάλιστα ὡς ἔμαθε καὶ τὴν τοῦ ναοῦ προσω-
 νυμίαν· ἐπεὶ οὐκ ὀλίγος ἀγὼν ὑπῆρχεν αὐτῷ καὶ φρονίως περὶ τῆς τοῦ
 τοιοῦτου ναοῦ προσωνομίας. Ἐκτοτε οὖν ἔλαβεν ὁ ναὸς τὴν τοιαύτην
 προσωνομίαν καὶ ὀνομάζεται ἁγία Σοφία. Ἐβουλεύσατο γοῦν ὁ βασι-

λεὺς μετέτι ἐν τῷ κτίσματι ὑποτρέψαι τὸν παῖδα ὅπως φυλάσσει ὁ
 ἅγιος ἄγγελος τὸν τριούτον ναὸν κατὰ τὸν ὄρκον αὐτοῦ ἄχρι τῆς συν-
 τελείας τοῦ κόσμου. Καὶ πλούτῳ πολλῷ καὶ ἀξιώματι [φ. 227α] τιμή-
 τας τὸν παῖδα εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους τοῦτον ἐπέπεμψε τῆ βουλή
 καὶ θελήσει καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Φθασάντων δὲ τῶν οἰκοδόμων εἰς
 τὰ ὑπερῶα καὶ στήσαντων τούτῳ ἐπάνω κίονας καὶ τὰς περίε σκεπασάν-
 των καμάρας, ἐγένετο ἀθυμεῖν τὸν βασιλέα διὰ τὸ μὴ ἔχειν χρυσίον.
 Ἰσταμένου δὲ αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπερῶα, ἡμέρα σαββάτω, ἴσρα ὁ καὶ περι-
 λύπου ὄντας διὰ τὴν ἔκλειψιν τῆς ἐξόδου, ὡφθη αὐτῷ εὐνοῦχος λευ-
 κοφόρος λέγων αὐτῷ· τί λυπεῖσαι δέσποτα ἕνεκεν τῆς ἐξόδου· δός μοι
 τινας αἴριον πρῶτῳ τῶν μεγιστάνων σου καὶ ἐγὼ καμίσω σοι χρυσίον
 ὅσον ἂν βούλη. Κατὰ δὲ ἐξῆς τοῦ βασιλέως πορευομένου ἐπισκέψα-
 σθαι τὰ κτίσματα, ἰδοὺ καὶ ὁ εὐνοῦχος λέγων, δός μοι ἀνθρώπους καὶ
 πορευθῶμεν· δέδωκε δὲ αὐτῷ τὸν τε εἰρημένον Στρατήγιον καὶ τὸν κοι-
 αίστορα Βασιλίδην καὶ Θεόδωρον Πατρικίον καὶ ἔπαρχον τὸν Κολοκύν-
 θην καὶ ὑπηρέτας ν' καὶ ἡμιόνους κ' μετὰ βουλγιδίων. Τούτους λαβὼν
 ὁ εὐνοῦχος ἐξῆει τῆς πόλεως. Ἐλθόντων οὖν εἰς τὸ τριβουνάλιον ἐφά-
 νησαν αὐτοῖς παλάτια θαυμαστὰ νεόκτιστα· καὶ γούν ἐκ τῶν ἵππων ἀπε-
 δάντας αὐτοὺς συμπαραλαβὼν ὁ εὐνοῦχος ἀπήλθε καὶ ἤνευξεν ἐν κου-
 δούκλιον, οὗ ἦν τὸ ἔδαφος πεπληρωμένον χρυσοῦ. Καὶ λαδίων πτόον
 ἔβαλεν ἐφ' ἕνα ἕκαστον βουλγιδίον [φ. 227β] κεντηνάρια δ' γινόμενα
 ὁμοῦ κεντηνάρια π'. Οἱ δὲ λαβόντες τὸ τριούτον χρυσίον ἀπήλθον πρὸς
 τὸν βασιλέα, ὃ καὶ λαβὼν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ποῦ ἀπήλθετε. Οἱ δὲ
 εἶπον ἅπαντα. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἅμα τοῖς τὸ χρυσίον διακομι-
 σασιν εὖρον ἄοικον τὸν τόπον καὶ ὄλον πεδίον ὄντα· καὶ γνόντες ὅτι ὁ
 φανεὶς εὐνοῦχος ἄγγελος θεοῦ ἦν τῆ χάριστησαν τῷ θεῷ. Μέλλοντος
 δὲ οἰκοδομεῖσθαι τοῦ θυσιαστηρίου ὁ βασιλεὺς ἀμφέβαλε· καὶ ποτὲ μὲν
 μονοκάμαρον φωτιστικὸν προσέταττε γενέσθαι, ποτὲ δὲ δίφωτον. Ἐστῶ-
 τος δὲ ποτε τοῦ πρωτοοικοδόμου καὶ κτίζοντος ἐλθὼν ἄγγελος Κυρίου
 ἐν ὁμοιώματι τοῦ βασιλέως ἔφη αὐτῷ· τρεῖς καμάρας ποίησον εἰς ὄνο-
 μα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· καὶ ἄρα τῷ λόγῳ ὑπεχώρει
 δῆθεν πρὸς τὸ παλάτιον. Ὁ δὲ πρωτοοικοδόμος μὴ θυνγθεῖς ἐντυχεῖν
 αὐτῷ διὰ τὸ τάχιον γενέσθαι ἀφανῆ, ἀπελθὼν ἐν τῇ παλατίῳ ἔλεγε τῇ
 βασιλεῖ μὴ ἔχειν ἕνα λόγον ποτὲ μὲν τοῦτο ποτὲ δ' ἐκείνο προστάτ-
 τειν. Εἰπόντος δὲ τοῦ βασιλέως μὴ ἐξελθεῖν τοῦ παλατίου τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ ἐξηγήσατο ὁ μαῖστωρ τὴν ὀπτασίαν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς·
 ἀληθῶς ἄγγελος θεοῦ ἦν καὶ ὡς ἐνετείλατό σοι οὕτω καὶ ποίησον

Πάντες δὲ οἱ πινσοὶ τοῦ ναοῦ ὑπὸ πιδηρῶν μοχλῶν κατείχοντο ἐγγλι-
 [φ. 228α] ασμένων μετὰ μολύβδου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄσβεστος τῶν συν-
 δέσμων τοῦ ὄλου κτίσματος ἀντὶ ὕδατος ἐλαίου ὑπάρχει ἀναμεμιγμένη
 διὰ τὸ ἐδραῖον καὶ πάγιον· οὕτως δὲ ἔστησαν καὶ τὰς ὀρθομαρμώ-
 σεις. Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς Τρωΐλον κουδικουλάρτην καὶ Θεόδωρον
 ἑπαρχον καὶ Βασιλίδην κοιαίστορα εἰς τὴν νῆσον Ρόδον καὶ ἔκκευαν
 ἐκεῖσε βήσαλα ἰσόσταθμα καὶ ἰσομήκη, ἐσφράγιζον δὲ αὐτὰ καὶ
 σφραγίσιν ἐχέουσας οὕτως· ὁ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ σαλευθήσεται·
 βοηθήσει αὐτῇ ὁ θεὸς τὸ πρὸς πρῶτον πρῶτον. Καὶ διαμετροῦντες αὐτῶν τὴν
 ποσότητα ἀπέστειλλον τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ σταθμὸς τῶν εἰ βησάλων ἐκεί-
 νων ἐνὸς ἡμετέρου εὐρίσκειται, διὰ τὸ εἶναι τὸν πηλὸν ἐλαφρὸν πάν-
 καὶ σπογγώδη καὶ λευκόχρουν· διὸ καὶ λόγος ἰδιωτικὸς φέρεται, ὅτι
 κισσύριον ἐστὶν ὁ τροῦλος. Ἀλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. Μετὰ τοιούτων ἐτσά-
 λων ἠκοδόμησαν καὶ τὰς δ' μεγάλας ἀψίδας. Ὅτε δὲ ἤρξαντο τοῦ τροῦ-
 λου ἀνά δωδεκά βησάλων κτίσμα, ἐποίησαν οἱ ἱερεῖς εὐχὴν περὶ συστά-
 σεως ἐκκλησίας· ἐποίησαν δὲ καὶ ὁπὸς καὶ ἐτίθουσαν ἐκεῖσε λείψανα ἁγίων.
 Καὶ τοῦτο ἐποίησαν μεχρι συμπληρώσεως τοῦ τροῦλου. Ἐποίησαν δὲ αὐ-
 τὸν νεωτερικὸν ὄρθιον ἰστάμενον. Εἶθ' οὕτως ἐποίησαν [φ. 228β] τὰς
 περικαλεῖς καὶ θαυμαστὰς ὀρθομαρμώσεις, κατεχρύσωσαν δὲ τὰς ζεύ-
 ξεις τῶν μαρμάρων καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν κιόνων καὶ τοὺς κοσμήτας
 τῶν ὑπερώων τῶν διορόφων καὶ τῶν τριορόφων. Τὸ δὲ πάχος τοῦ χρυ-
 σώματος ἦν ὡσεὶ δακτύλου ἐνός. Τὸ δὲ ἔδαφος τοῦ ναοῦ κατεκόσμησε
 διὰ παικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων. Τὰ δὲ πλάγια καὶ τὰ περίξ κα-
 τεκόσμησεν ἅπαντα διὰ λευκῶν ἀβακίων μεγίστων καὶ πολυτελῶν. Τὸ
 δὲ ἅγιον θυσιαστήριον ὄλον καὶ τοὺς κίονας ἅπαντας καὶ τὰ ἅγια θύ-
 ρια καὶ τὰς ἐν τοῖς στηθείς τέσσαρας ἁγίας τραπέζας καὶ τὰς ἐπὶ
 θάσεις τῶν ἱερέων ἅμα τῷ τοῦ ἀρχιερέως πολυτίμῳ θρόνῳ καὶ τὰ δ'
 κίονια τοῦ κιβουρίου καὶ ἕτερα πάμπολλα ἔργα, ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου
 καθαροῦ κεχρυσωμένου εἰς πάχος πολὺ. Ἔστησε δὲ ἐπάνω τοῦ κιβου-
 ρίου σφαῖραν ὀλόχρυσον ἔχουσαν σταθμὸν ρ' ρ' ἢ καὶ κρίνα χρυσῆ
 μ' ρ' ς' καὶ σταυρὸν χρυσοῦν ἐπάνω διὰ λίθων πολυτελῶν ἔχοντα
 σταθμὸν λίτρας ο'. Τὴν δὲ ἁγίαν τράπεζαν ὑπέριμον ποιῆσαι βουλό-
 μενος μηχανήμα τοιόνδε ἐπενόησε ὁ καὶ ἐποίησε· συνῆξε γὰρ πᾶσαν
 ὄλην μεταλλικὴν, χρυσόν, ἀργυρον, λίθους τιμίους, μαργαρίτας, χαλκόν,
 σιδηρον, μολύβδον, [φ. 229α] ἤελον καὶ λοιπὰ εἶδη ὡσεὶ οὐ χροιάς
 καὶ ἔτριψεν ἰδίως ἅπαντα, εἶτα ἦνωσεν ἀμφοτέρω ἐν χωνευτηρίῳ. Καὶ
 ὅτε ἠνώθησαν ἅπαντα πρεπόντως ἔχυσαν εἰς τύπον ἀβακίου. Καὶ μετὰ

τὸ ψυχραθῆναι ἐλαττώμεταν καὶ ἀποκατέστησαν ἔργον ἀκατανόητον καὶ ἀμίμητον· ἕκαστον γὰρ μέταλλον ἰδίαν χροιάν ἀποτελεῖ καὶ οὐ δύναται τις κατανοῆσαι ἢ διακρίναι τὸ κάλλος αὐτῆς διὰ τὸ ποτὲ μὲν χρυσὴν φαίνεσθαι τοῖς ὀρώσιν, ποτὲ δὲ ἀργυρᾶν ἢ λιθίνην ἢ ἀλλοίαν τινὰ κατὰ τὴν διαφοράν τῶν μετάλλων. Τοὺς δὲ κίονας τοὺς βαστάζοντας αὐτὴν καὶ τὴν κρηπίδα τὴν γύρωθεν οὗσαν ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου καθαροῦ καὶ χρυσοῦ. Βουλόμενος καὶ ὄλον τὸν πάτον ὀλοάργυρον ποιῆσαι ἀνεπίσθη παρὰ τινῶν Ἀθηναίων φιλοσόφων Μαξίμου καὶ Ἱεροθέου, λεγόντων ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐλεύσονται βασιλεῖαι ἐνδεεῖς χρημάτων καὶ ἐξεδραφιοῦσι τὸν νόμον· εἰ δὲ εἴσι λίθοι, συνίστασθαι ἔχει ὁ νόμος ἕως συντελείας κόσμου· οὕτως οὖν ἀπέστη τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐμίγνυε δὲ καθ' ἑκάστην εἰς τὸν χοῦν ἀργύρια δύο ἡμισυ χιλιάδας καὶ εὕρισκον αὐτὰ οἱ ἐκβάλλοντες· διὸ καὶ ἔσπευδον πάντες εἰς τὴν ἐκφόρησιν. Ἢ μὲν οὖν ὕλη καθὼς προείπομεν ἐπισυνήχθη εἰς χρόνους ζ'· ὁ δὲ νόμος ἐκτίσθη εἰς χρόνους ὀκτώ καὶ μῆνας ι' [φ. 229δ] ὡς εἶναι ὁμοῦ χρόνους εἰς μῆνας δ'. Τὸν δὲ ἄμβωνα σὺν τῇ σωλῆρ ἐποίησε διὰ σαρθόνων ἀντὶ στηθῶν· τοὺς δὲ κίονας αὐτοῦ ἐποίησε ὀλοχρῦσους μετὰ κεκρύων καὶ σαμφείρων καὶ ὑασπίων λίθων. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τροῦλον τοῦ ἄμβωνος ἐποίησεν ὀλόχρυσον μετὰ μαργαριτῶν καὶ λυχνιτῶν καὶ σμαράγδων. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸν ἐπάνω αὐτοῦ σταυρὸν ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ λιτρῶν ἑκατὸν, ἔχοντα καὶ αὐτὸν μαργαρίτας ἀπιδωτούς καὶ σειστοὺς λυχνίτας καὶ πετάσια ὀλόχρυσά. Ἀντὶ δὲ τῶν ἄνω στηθῶν τοῦ ἄμβωνος, ἔστησεν ἀβάκια ὀλόχρυσά. Τὰ δὲ τοῦ ἁγίου φρέατος στόμιον ἤχθη ἀπὸ Σαμαρείας, αἱ δὲ τέσσαρες σάλπιγγες ἀπὸ Ἱεριχώ, αὗται δὲ εἰσιν αἱ ἤχησασαι ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ καταβυλοῦσαι τὰ τῆς Ἱεριχῶ τείχη. Ὁ δὲ τίμιος σταυρὸς ὁ ἱστάμενος ἐντὸς σκευοφυλακίου μέτρον ἐστὶν τῆς ἡλικίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἀκριβῶς ἐμετρήθη παρὰ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ πιστῶν· διὸ καὶ ποικίλα νοσήματα δι' αὐτοῦ θερμαπεύονται καὶ δαίμονες ἐξ ἀνθρώπων διώκονται. Ἐν παντὶ δὲ κίονι ἄνω τε καὶ κάτω λείψανα τίμια ἁγίων ἐνέθηκεν. Ἐποίησε δὲ καὶ σκεύη ὀλόχρυσά τῶν δώδεκα ἑορτῶν ἐν διαφόροις σχήμασιν· εὐαγγέλιά τε ποτήριά τε καὶ δίσκους καὶ χερνιδάζεστα α' τὰς διαχρῦσους σωληνωτάς τ' στεμματα ρ' ποτήρο [φ. 230α] καλύμματα καὶ δισκοκαλύμματα θ' εὐαγγέλια τ' ἀνά ρ' ρ' ε' θυμιατοὺς ὀλοχρῦσους λς' λυχνίας χρυσαῖς τ' ἀνά λίτρας μ' βοτρυδία καὶ πολυκάνδυλα χιλιάδας τ'. Ἐταξε δὲ καὶ κληρικοὺς χιλίους. Ἐπεκύρωσε καὶ καλύμματα τξβ' ἀπὸ τε Αἰγύπτου καὶ Ἰν-

δίας καὶ Ἀσίας καὶ δύσεως. Ἐν ἐκάστη δὲ ἑορτῇ ἐτύπωσεν ἐλαίου μέτρα χίλια, οἴνου μέτρα τ' καὶ ἄρτους χιλίους. Δέδωκε δὲ τοῖς κληρικοῖς κελλία πέριξ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν· ἐποίησε δὲ καὶ ταῖς ἀδούσαις σκηνώματα ἀσκητικά· ἐποίησε δὲ σταυροὺς μεγάλους χρυσοῦς μετὰ λίθων παντοίων τιμωμένους ἀνά ρ' ρ' ἦ· καὶ μανουάλια γλυπτά ὀλόκρυα μεγάλα δύο· ἔχοντα πόδας ὀλοχρύσους λιτρῶν ρ'. καὶ ἐπάνω αὐτῶν ἔστησε φατλ' διὰ λίθων· ἐποίησε καὶ ἕτερα διὰ λίθων ζυγὰς δύο τιμώμενα λιτρῶν ρ' καὶ ἕτερα παμμεγέθη ἐξ ἀργύρου καθαροῦ ν' καὶ ἕτερα ἀνδρομήκη σ' εἰς δὲ τὸν ἄμβωνα μόνον ἐξοδίασεν χρονιαῖον πακτὸν τῆς Αἰγύπτου ἧτοι ρ' ρ' τέξε' ἢ δὲ καταδληθεῖσα πᾶσα ἔξοδος ἐπὶ τῇ τοῦ τοιοῦτου ναοῦ οἰκοδομῇ ἔστι ρ' ρ' γο' θαῦμα δὲ εἶχε τότε τοὺς ὀρῶντας τὸν τοιοῦτον ναὸν ὅπως ἐξήστραπτεν ἀπὸ τε ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ μαρμάρου καὶ τῆς λοιπῆς ἀπάσης διακοσμῆσεως· τὸ ἔδαφος δὲ, οὐ μίκρον θέαμα [φ. 230 β] τοῖς ὀρῶσιν ἦν· αἱ γὰρ τῶν μαρμάρων ποικιλίαι δίκην θαλάσσης ὀρῶντο ἢ ποταμῶν ἀναβρυτῶν· τὰς δὲ τέσσαρας σφίνας τοῦ ναοῦ, τέσσαρας ὠνόμασε ποταμοὺς τοὺς ἐξερχομένους ἀπὸ τοῦ παραδείσου· ἐποίησε καὶ φρέατα ιβ' καὶ λέοντας λιθίνους ἐκφέροντας ὕδωρ ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν εἰς ἀπόνιψιν τοῦ κοινοῦ λαοῦ· ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ γυναικίτου ἐποίησε θάλασσαν καὶ κλίμακα μίαν πρὸς τὸ ἀνέρχεσθαι τὸ ὕδωρ χάριν τῶν ἱερέων· ἔστησε κατὰ πρόσωπον δεξαμενὴν ὀμβρινὴν καὶ ἔγλυψε λέοντας ιβ' λαγωοὺς καὶ μόσχους καὶ λοιπὰ ἀνά ιβ' καὶ τὸ ὕδωρ ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν στομάτων αὐτῶν πρὸς ἀπόνιψιν τῶν ἱερωμένων· καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Λεοντάρια. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸ λεγόμενον κοιτατώριον οἶκον ὠραῖον διάχρυσον ἵνα ὅτε ἀπέρχεται ὑπνῆ καὶ διαναπαύηται ἐν αὐτῷ. Τελειωθέντος δὲ τοῦ ναοῦ τῇ κβ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου καθήμενος ἐπὶ ἄρματος τεθρίππου ἕως τῶν πυλῶν τοῦ Αὐγουστιανοῦ. Καὶ ἔθυσεν ἐκεῖσε βόας α' πρόβατα στ' ἐλάφους χ' χοίρους α' ὄρνεις χιλιάδας ι' καὶ σίτου μοδίους μυρίους καὶ ἔδωκε ταῦτα πάντα τοῖς πένησι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἕως ὥρας γ' [φ. 231 α] Εἶτα ἐποίησεν εἴσοδον ἐν τῷ ναῷ μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Εὐτυχίου· ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς τὰς ὠραίας πύλας ἀποδράς ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου χειρῶν ἔδραμε μέχρι τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε, δόξα τῷ θεῷ τῷ καταξιώσαντί με τελειῶσαι τὸ ἔργον τοῦτο· ἐνίκησά σε Σολομών. Καὶ μετὰ τὸ εἰσοδεῦσαι δέδωκε τῷ λαῷ χρυσοῦ ρ' ρ' γ', διὰ Στρατηγίου μαγίστρου. Μόνος δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐτελείωσε τὴν ἐκκλησίαν μηδεὶς ἑτέρου συνδρομὴν τὴν οἴανούν ποιήσαντος, διήρκεσε δὲ ὑπ' αὐτοῦ κτι-

σθεις νεωτερικὸς τροῦλος χρόνου 13. Μετὰ δὲ τὸν Ἰουστινιανοῦ θάνατον, ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος ὁ Θραξ καὶ εἰς τὸν 6^{ον} χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἡμέρα 7 ὥρα ε' συνέδη πεσεῖν τὸν τροῦλον· καὶ συνέτριψε τὸν ἀξιολύμαστον ἄμβωνα καὶ τὴν πολυτίμητον σωλέαν καὶ τὸν πολυποικίλον πάτον· καὶ δὲ τέσσαρες ἀψίδες καὶ οἱ κίονες πάντες καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα ἔμειναν ἀσάλευτα. Ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰουστίνος προσκαλεσάμενος τεχνίτην ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε καμνόντων ἔτι περιόντα, ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη τοῦτο· ὁ δὲ φησὶν ὅτι σπουδαίως ἀπῆρεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς τοὺς ἀντινόκτας καὶ τὰς παντουρώσεις, αἵ ἐδέχοντο τὸν τροῦλον [231α] πρὸς τὸ μουσειῶσαι· καὶ ὅτι ὁ τροῦλος ὑψηλὸς ἐγένετο πολὺ πρὸς τὸ ὄρασθαι πανταχόθεν· καὶ ὅτι τὰς σκαλώσεις κόπτοντες οἱ τεχνίται ἔρριπτον εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἀπὸ τοῦ κρότου ἐσπαράσσοντο τὰ ἄνω καὶ διὰ ταῦτα ἔπεσεν ὁ τροῦλος. Εἶπον δὲ οἱ τεχνίται ἵνα γίνηται ἐπίπεδος καὶ κυμβαλικὸς καθὼς ἐστὶν νῦν. Ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰουστίνος ἔπεμψεν εἰς Ρόδον καθὼς καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ πρώην πηλοῦ καὶ τῶν σφραγίδων ἐποίησε βήσαλα καὶ ἔκτισε τὸν τροῦλον· δεδιότες δὲ οἱ τεχνίται ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς πέτῃ ταχέως, ἔκοψαν ἐκ τοῦ πρώην ὕψους ὀργυιάς 15' εἴασαν δὲ τοὺς τε ἀντινόκτας καὶ τὰς παντουρώσεις χρόνον ἕνα ἕως ἔλαβε τὸ ἔργον πῆξιν. Τὸν δὲ ἄμβωνα καὶ τὴν σωλέαν καὶ τὸν πάτον μὴ θυνάμενος ποιῆσαι οἷα ἦσαν τὸ πρότερον διὰ τὴν πολλὴν ἔξοδον ἐποίησεν αὐτὰ ὅποια ὄραται τὴν σήμερον· ὅτε δὲ ἔμελλον ἐπαρεῖν τὰς σκαλώσεις καὶ τοὺς ἀντινόκτας ἐγέμισαν τὴν ἐκκλησίαν ὕδωρ ἕως τῶν πρώτων κατηχουμένων, καὶ οὕτως ἔρριπτον τὰ ἔσλα. Τοῦτου δὲ χάριν εἶπόν τινες ὅτι καὶ Ἰουστίνος ἔκτισεν ἀλλ' ἐψεύσαντο. Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ, ἔστησε τὴν στήλην αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς εὐχαριστῶν [φ. 232α] τῷ θεῷ, καὶ δεικνύων τοῖς πολίταις, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ κτίτωρ. Τὸν μέντοι πολλάκις διαληφθέντα πρωτοικοδόμον τῆς ἐκκλησίας Ἰγνάτιον ἐνδιέβαλόν τινες διότι ἐτιμᾶτο παρὰ πάντων καὶ ἠγάπατο διὰ τὰ θαυμαστά ἔργα ἃ ἐποίησε, φοβηθεὶς δὲ Ἰουστινιανὸς μὴ ποτε φημισθῆ καὶ ἀναγορευθῆ ὑπὸ τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν, μὴ θέλων τοῦτον ἀποκτεῖναι καθὼς συνεβούλευόν τινες καὶ διὰ τοῦτο ἀθυμῶν, οὐκ εἶχεν ὅτι καὶ δράσει· συνένεσαν οὖν αὐτῷ τινες ἵνα κτιζομένης παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης τοῦ Αὐγουστεῶνος, ἑάσει αὐτὸν ἐκεῖσε ἄρας τὰς σκαλώσεις, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τελευτήσῃ· ὃ δὴ καὶ ἐποίησε. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰγνάτιος ὡς ἐκεῖσε ἑάθη ἐπὶ τὸ ἀποθανεῖν πικρῶς ἀπωδύρετο. Ὀφίας δὲ γινομένης εὔρεν ἐπιστήδευμα ἄριστον· εὔρε γὰρ σχοινίον λεπτάριον εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ ὡσεὶ ὀργυιῶν 5' καὶ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐκβαλῶν

ἔκοψε εἰς λεπτὰ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ὡσαύτως καὶ τὸ ὑποκαμισόβρακον καὶ τὸ σφικτούριον αὐτοῦ· καὶ τὸ φακεώλιον καὶ συνέδησε πάντα· καὶ ἔκλωσε καὶ ἔδοκίμασεν εἰ φθάνουσιν ἕως κάτω. Εὐρίων δὲ οὕτως ἐλθούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ πολλοῦ καὶ ὀδυρμοῦ [φ. 232β] ἐφώνησεν αὐτῇ κριμωμένης πάσης πόλεως, ἡ δὲ γὰρ ἦν βαθεῖα, ὅτι ὡδε κατελείφθην ἀπαθανεῖν ἀλλ' ὕπαγε καὶ λάθρα ἀγύρασαν παχὺ σχοινίον κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κίονος καὶ ἀλειψόν αὐτὸ ὑγρόπιστον, καὶ πάλιν ἐλθὲ μεσοῦσης νυκτός. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ καταλαβούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐχάλασεν ἐκεῖνος ἄπερ εἶχεν· καὶ τῆς γυναικὸς δωσάσης τὸ σχοινίον ἔσυρεν ἐκεῖνος καὶ ἀνέβασεν αὐτὸ καὶ προσέδησεν εἰς τὸν πόδα τοῦ ἵππου καὶ οὕτως κρατῶν αὐτὸ κατέβη ὑγιής. Ἐποίησε δὲ τοῦτο ἵνα κολλᾷ τὸ σχοινίον ἐκ τοῦ ὑγροπιστοῦ ὥπως μὴ κατασυρεῖς ἀθρώως πρῶτων συντριβῆ καὶ ἵνα καυθῆ τὸ σχοινίον ὑπὸ τοῦ πυρός μετὰ τὸ κατελθεῖν αὐτόν. Καὶ οὕτως λαβὼν τὴν τε γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας νυκτὸς ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν μετασχηματισθεὶς μοναχὸς ἕως χρόνων γ' νομιζόντων πάντων ὅτι ἐπάνω τοῦ κίονος ἔτελεύτησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔστη εἰς τὰ Λαύσου καὶ τοῦ βασιλέως διερχομένου τότε εἰς τὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων προέλευσιν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκεῖσε αἰτῶν λόγον ἀπαθείας τοῦ μὴ φονευθῆναι· ὃν καὶ γνωρίσαντες ὅτε βασιλεὺς καὶ ἡ σύγκλητος αὐτοῦ πᾶσα ἐθαύμασαν [φ. 233α] προεβάλλετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἄγνωσαν τῶν γινομένων εἰς αὐτόν· καὶ πολλὰς δωρεὰς δοὺς αὐτῷ ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν ὅν θέλει ὁ θεὸς ζῆν, χίλιοι οὐ φονεύουσιν. Ἔως ὡδε τὸ πῆρας τῶν κατὰ τὴν μεγάλην τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν πραχθέντων· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.